

Yeni Medyanın Pragmatizmle İlişkisi Üzerine Deneme*

Essay on New Media's Relation with Pragmatism

Cemre Uğural Yamuç, Dr., cugural@hotmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2461-7131>

Öz

Yeni medya; hem kişisel yaşamları, hem de akademik çevreleri etkileyen en tartışmalı iletişim paradigması olarak karşımıza çıkmaktadır. Her ne kadar yeni medyanın bu denli etkili olması teknik gelişmeler ile toplumsal dönüşümlere atfedilse de, her iletişim paradigmasında olduğu gibi onun da hakikat ve gerçekliğe bağlandığı epistemolojik bir zemin vardır. Bu sebeple yeni medyanın enformasyona etkisinin, felsefede dili merkeze alan yeni bilgi görüşünün düşünsel alanda yaptığı etkiyle örtüştüğü düşünülebilir. Bu düşünsel etkinin bir yönü de, Amerikalı düşünür Richard Rorty tarafından yeni bir biçim kazandırılan pragmatizmdir.

Pragmatizm ile yeni medyanın hakikate yaklaşımı arasında bir bağ kurulabileceği düşüncesinden yola çıkan bu makale, öncelikle bu ilişkinin boyutlarını tartışacak ve sonrasında bu bağlantının olanaklılığını Rorty'nin görüşleriyle ortaya koymaya çalışacaktır. Pragmatizmin 'hakikat dildedir', argümanı ile her şeyi enformasyon olarak bireye sunabilen 'yeni medya içerikleri' arasındaki benzerlik, bu ilişki hakkında ipucu vermektedir. Böylece hakikatin dile yaklaştığı pragmatist yaklaşımın yalnızca felsefeyi değil, iletişim ve diğer sosyal bilim pratiklerini de etkileyebileceği çalışmanın varsayımlarından biridir.

Abstract

New media confronts us as the most controversial paradigm of communication that affects both personal lives and academic circles. Although this influence of new media is attributed to technical developments and social transformations, there is an epistemological ground that connects it to truth and reality, as there is in every communication paradigm. Therefore it can be thought that the influence of the new media on information coincides with the effect of the new knowledge view, which centers language in philosophy, in the intellectual fields. One aspect of this intellectual impact is pragmatism, given a new image by American philosopher Richard Rorty. This paper getting underway

with the idea that is possible to tie up between pragmatism and the manner of new media towards truth will discuss the dimensions of this relationship at first, and then try to reveal the possibility of these connections with Rorty's view. The similarity between the argument of pragmatism that the truth is in the language, and the contents of new media that can present everything to an individual as information, gives a clue about this relation. Hence it is one of the assumptions of the study that the pragmatist approach, in which the truth comes close to language, can affect not only philosophy but also communication and other social science practices.

Anahtar Kelimeler

Keywords

Yeni Medya, Pragmatizm, Dil, Hakikat, Görelilik.
New Media, Pragmatism, Language, Truth, Relativity.

Geliş Tarihi / Recieved: 22.11.2021, Kabul Tarihi / Accepted: 05.12.2021

*Bu makale, 12-13 Ekim 2021 tarihinde Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi tarafından düzenlenen İletişim ve Ötesi Sempozyumu'nda sunulan "Geleneksel Medya ile Yeni Medya Arasındaki Paradigma Değişiminin Felsefi Temellerine Dair Pragmatist Bir Yaklaşım" başlıklı bildirden üretilmiştir. Uğural Yamuç, C. (2021). Yeni medyanın pragmatizmle ilişkisi üzerine deneme. Yeni Medya, 2021(11), 87-101.

Giriş

Yeni medya olarak adlandırdığımız alan, iletişim paradigmasında yaşanan bir dönüşümü ifade etmektedir. Her ne kadar bir kavram olarak yeni medyadan daha evvel bahsetmeye başlamışsak da, bu dönüşümün somut izlerini 90'lı yıllardan itibaren yoğun biçimde hissetmekteyiz. Teknolojide ve doğrudan internette katlanarak artan gelişmeler, bugün yeni medya alanını hem genişletmekte, hem de kavramın içeriğini şekillendirmektedir. Yeni medyanın geçmiş iletişim paradigmalarına alternatif sunan “yeni” niteliğinin, sıklıkla teknolojik gelişmelere gönderme yaptığı görülmektedir. Ancak kavramın kendisi, bilgi ve hakikatle ilişki halinde olan epistemolojik bir boyuta da sahiptir. Dolayısıyla yeni medyanın özellikleri, iletişim paradigmasının teknoloji tabanlı bir yöne doğru geçişini içermekle birlikte, geleneksel iletişim olgusuna sunduğu yön neticesinde kendisinden yeni bir paradigma olarak söz ettirebilmektedir.

Bu çalışmada yeni medyanın epistemolojik argümanlarının pragmatik bilgi anlayışıyla olan yakınlığı tartışılmaktadır. Dahası bu yakınlığın, ana hatlarıyla bilginin gerçekliği problemine ilişkin, geleneksel felsefi yaklaşımların ekseninden çıkarak dilin merkeze alındığı pratik bilgi nosyonunun yörüngesine yerleşen felsefi doğruluk anlayışından kaynaklandığı ileri sürülmektedir.

Bu varsayımları aydınlatmak için öncelikle pragmatik bilgi görüşü ile yeni medyanın epistemolojik argümanlarının birbirine yaklaştığı bağlamlar ortaya konulacaktır. Bu konuda Amerikalı pragmatist düşünür Richard Rorty'nin çalışmalarında karşımıza çıkan olumsal dil ve hakikat perspektifinden yararlanılacaktır. Genel olarak pragmatist yaklaşımın ve yeni medya alanının sunduğu enformasyonların epistemolojik özelliğini bir arada ele almaya olanak tanıyan, 20. yüzyılda dilin klasik yaklaşımlardan farklı olarak sosyal bir fenomen şeklinde ele alınmasıdır. Yapı-sonrası tartışmaları içeren bu yaklaşımda dil, düşünce ve gerçeklik tartışmalarını şekillendiren göreceli hakikat perspektifi ön plandadır.

Söz konusu dönemde Thomas Kuhn, Bilimsel Devrimlerin Yapısı adlı eseriyle hakikatin tarihi olduğuna ve bu tarihin dille biçimlendiğine yönelik görelilik fikrini içeren tartışmalar başlatmıştır. Bu tartışmaların pragmatizme uzanan sonuçlarından biri de; Rorty tarafından bilgiyi mutlak temellere bağlayarak rasyonel akli biricik kaynak şeklinde sunmanın nafi olduğu görüşüdür. Bu görüş felsefe tarafından asırlardır sorulan şu soruları tekrarlamaktadır: Bir düşünce ya da söylemin doğru sayılması için yalnızca a priori kanıtlara mı ihtiyaç duymalıyız? Bilginin ve hakikatin elde edilmesinin öznel veya gündelik hiçbir tarafı yok mudur? Çağımıza aitmiş gibi görülen bu sorular, aslında binlerce yıllık bir düşünce geleneğine ait dil tarafından üretilmiş ve o çağın tinini yansıtan bir söylem birliği içinde anlamlıdır. İşte 20. yüzyıl, geleneğin sonuna ilişkin tartışmaların yoğun olduğu bir çağ olarak, bilgi ve gerçeklik meselesini dile indirgeyerek hakikati kültüre bağlayan bir düşünce sistemini yansıtmaktadır. Pragmatizm özünde evrensel gibi görünen meselelerin, gerçekte tarihsel ve değişken olduğunu iddia eder. Rorty'nin düşünceleri de buna benzer şekilde, bizi göreceliğin “özgürleştirici” yönünün vurgulandığı, “olgu”, ya da “doksa”ların olmadığı, yalnızca dilin var olduğu düşünsel bir dünyaya davet etmektedir (Delacampagne, 2016: 306-309).

Böyle düşünüldüğünde hakikatle kurulan bağ, tarih boyunca daima yeni paradigmalardan çıkmasıyla sürekli değişecektir. Bunun sebebi ise; hakikati anlamlandırdığımız kavram ve ifadelerin sürekli yenileriyle yer değiştiriyor olmasıdır. Bu da demek oluyor ki gerçekte değişen hakikat değil, onu anlamak ve ifade etmek için kullandığımız dildir. İletişim araçlarının hakikatle ilişkisi hesaba katıldığında da, onların yeni bir dil kullanımı ihtiyacına cevap aramakla sürekli değiştiği fark edilecektir. İşte yeni medya olarak adlandırdığımız iletişim olgusu da bu şekilde çağın tinini yansıtan dilsel bir eksen etrafında dönmektedir. Bu durum yalnızca medyaya özgü

değil, tüm insan etkinliği için geçerlidir. Bu noktada Paul Ricoeur (2007:17-18)'ün "tüm beşerî soruşturmanın temelinde anlam alanının birleştiği dil evreni vardır", sözleri değerlidir. Çünkü dil her yerdedir. Öyleyse yeni medyanın gerçekliği kavrayışının dil aracılığıyla şekillendiğini kabul etmekte bir sakınca olmayacaktır. Gerçekliğin farklı şekilde yorumlanabildiği, hatta değiştirilebildiği pragmatik anlayış, yeni medyanın ürettiği enformasyon ve içeriklerde de görülebilmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın konusunu böyle bir bağlantının mümkün olabildiği düşüncesi oluşturmaktadır.

Paradigma Olarak Yeni Medya

Her dönemde gerçeklik, doğruluk veya hakikat, belli bir tarihsel kavramsallaştırmayla anlam kazanır. Paradigma, hakikatin zamansal olarak anamlanması şeklinde düşünülürse, kavramların karşılık bulduğu anlamlar değiştikçe, paradigmanın da değişeceği düşüncesine varırız. Bir paradigmanın ortaya çıkmasında öncelikle olgusal, dış nesnel gerçekliğe dair somut verilere dayalı değişimler rol oynar. Bu nedenle bu oluşumlarda, olgunun farklı bir gözle görülmesinin büyük payı vardır. Ancak bu durum olgunun yeni anlamlar kazanmasına yol açan başka bir kavramsallığın müjdesini vermekle kalmaz, bununla beraber olgu düzeninin, diğer deyişle gerçekliğin tamamen değiştiği yepyeni bir nesnellığın de habercisidir.

Kuhn (2006:65-183)'a göre paradigma sözcüğü; felsefi olarak bir disiplinindeki bilimsel araştırmalara olanak tanıyan kurallar dizisi ya da bir model, arketip anlamına gelir. Kuhn'da paradigmalar, bilimsel ilerlemenin nasıl gerçekleştiğini anlamaya imkân tanımaktadır ve paradigmanın ortaya çıkması devrimsel bir olay niteliği taşır. Ne var ki ilerleme; mantıksal kurallar ve bilimsel keşifler boyunca elde edilmiş, tek başına olgunun merkeze alındığı, yalnızca nesnel gerçekliğe bağlı bir aşama da değildir. Kuhn, her zaman için paradigmanın bağlı olduğu nesnel gerçekliğin, birtakım öznel yargılara bağlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle ister bilimsel, ister kültürel olsun paradigmalar dile yaklaşır. Çünkü paradigmalar, nesnel gerçekliğe bakarak çok sayıda yorum ve düşüncenin oluşabileceği anlatılara ortam sunar. Diğer deyişle gerçekliği dil düzeyine indirger. Kuhn'un sözünü etmiş olduğu dilsel durumun içeriğini; dilin mantıksal boyutundan çıkaran retorik, yani dili kullanma biçimleri oluşturur. Bu noktada anlam ve olgu Kuhn tarafından birbirinden bağımsız olarak ele alınmış ve dahası her ikisi arasındaki gerçeklik zorunlu veya ontolojik temellerden çıkarılmıştır (Kuyaş, 2006: 39- 47). Paradigma düşüncesi, anlamın öznenen bağımsız şekilde dilsel düzeyde oluşmuş bir bağlam veya nitelik olarak düşünülmesini sağlar.

Dolayısıyla paradigma kavramının, gerçeği görelî olarak görmekle bir ilgisi olduğu anlaşılacaktır. Bir paradigma olarak yeni medya da gerçekliği farklı bağlamlarda sunma olanağına sahiptir. Bu bakımdan Kuhn'cu paradigma düşüncesinin hakikate yönelik görelî-pragmatik yaklaşımlarının iletişim dâhil olmak üzere pek çok beşerî bilim ile onlara ait söylem ve pratikleri yeniden tasarlayabileceği düşünülebilir. Karşılaştığımız bu görelî-pragmatik anlayış, aynı zamanda rasyonel bilgide ve mutlak hakikatteki kırılmaya karşılık gelerek hakikat yerine dili koyduğumuz; sözcüklerimizin hakikatlerimiz, hakikatlerimizin de sözcüklerimiz olduğu dile dönüş, dilsel dönüş (linguistic turn)¹ olarak adlandırılan dönemi temsil eder.

1 Bu kavram, felsefenin teorik ve pratik sorunları açısından önemli bir dönüm noktasıdır. İlk olarak Gustav Bergman tarafından kullanılan dilsel dönüş nosyonu, Rorty'nin görüşlerinde dil ve felsefeyi birbirine yaklaştırmının ve aynı zamanda onları birbirinden ayırmanın bir yoludur. Dilsel dönüş, felsefi problemlerin aslında dilin problemleri olduğunu ifade eder. Rorty bu kavramı felsefede yeni bir başlangıç teması gibi kullanarak, onun felsefeyi üç farklı noktadan etkilediğini düşünmektedir. Birincisi; felsefi problemlerin aslında hiç de dilsel olmadığı yönündeki negatif

Yeni medya ve diğer iletişim paradigmalarının dile bağlı olması nedeniyle, yeni medyanın hakikatle ilişkisinin böyle bir yaklaşıma paralellik gösterdiği kabul edilebilir. Çünkü iletişimi olanaklı kılan ve sürdüren dildir. Tabii buradaki dil temasının, yalnızca sözlü ve yazılı değil, sembolik de dâhil olmak üzere her türlü ifade biçimini kapsadığı unutulmamalıdır. Böyle bakıldığında yeni medya alanının da, dil aracılığıyla kazandığı çok fazla görünüm olduğunu söyleyebiliriz. Yeni medyayı biçimlendiren dilsel etkinliğin işlevi yalnızca iletişimin dil aracılığıyla sağlanmasıyla sınırlı değildir. Dilin hareketi, aynı zamanda bilgiye gündelik ilişkilerle yaklaşarak düşünce ve gerçeklik problemini epistemolojik boyutundan çıkarıp anlatı, söylem ya da mitos alanına taşır. Buna göre insan; gerçekliği kültür ve dil düzeyinde bilebilir ve mantıksal soyutlamaların aksine olguyu pratik açıdan farklı şekillerde yorumlamayabilir. Derrida (2008:167-168)'nın yapı açısından "sınırim bir olay gerçekleşti" dediği durum, tam olarak böyle bir bilgi şeması çizmektedir. Bu tabloda hakikat Batı felsefesiyle yaşıt, eski bir söylem biçimi ya da metafor değeri almaktadır. Burada dilin hakikat tarihinde bıraktığı izleri takip etmek olanaklıdır.²

Bunun anlamı; pratikte insanı, dil ve dünya arasına yerleştirmektir. Bu konumda insan dünyayı pek çok açıdan görebilmekte ve yeri geldiğinde dünyayı dil aracılığıyla baştan kurabilmektedir. Gerçeklik algısındaki bu dönüşümle beraber, dijital-teknolojik gelişmelerin de, yeni medyanın epistemolojisini değiştirmiş olduğu bilinen bir gerçektir. Fakat yeni medyanın doğuşuna zemin hazırlayan teknik gelişmeler -özellikle internet- bile Avrupalı düşünürleri dış nesnel gerçeklik hakkında veriler toplamaya ve bunlar üzerinden bir senteze varmaya yönlendiren sistematikleşmiş bilme istencinin bir sonucudur (Poe, 2015: 329). Bunun gibi, her iletişim aracının bir epistemolojisi ve hakikat istenci vardır (Güven, 2020: 33). Dolayısıyla teknik gelişmeler, yeni medyanın hakikatle ilişkisini anlamak için yeterli değildir. Ondaki hakikat algısını şekillendiren epistemolojik temel, günümüzde bilhassa yaygınlaşan sosyal mecralarda karşılaştığımız söylemlerin, birer hakikat üretimi olarak sürekli yayılmasından ve bu şekilde kendi gerçekliğini sunmasından ibarettir. Böyle bir durum karşısında epistemolojik temel, giderek bir temelsizliğe dönüşmektedir. Yeni medya, belli bir dayanak olmaksızın tıpkı Rorty'nin işaret ettiği gibi "otoriterlik olmadan otorite"ler üretmektedir. Bunlar giderek gerçeklik haline gelerek tarihsellik kazanabilmekte ve bir süre sonra farklı gerçekliklerin oluşmasıyla etkisini kaybedebilmektedir. Bunda yeni medyanın bir paradigma olarak belli bir çağın tinine bağlı şekilde ortaya çıkması ve kendi söylem düzenini çağa dayatmasının payı vardır. Öyleyse bir paradigma olarak gerçeklikler üreten yeni medyanın hakikatle ilişkisinin yönü tam olarak nedir? Bu sorunun cevaplanmasıyla pragmatizmin yeni medyanın hakikat istenciyle olan yakın ilgisi de açığa çıkacaktır.

düşüncedir. İkincisi; düşünürlerin ilgisini dilsel edimin sunduğu deneyimlere çevirmek bakımından kavramın kullanışlı olduğu yönündeki pozitif düşünce ve son olarak da felsefenin hakikat sorunu içinde dil, düşünce ve gerçeklik ilişkisinden doğan temel problemlerin dille tedavi (therapy) edilebileceği, buna bağlı olarak da filozofların kullandıkları kavramlara verdikleri anlamlardan doğan yanlışlığın kavramların değiştirilecek giderilebileceği yönündeki Wittgensteinci görüş (Rorty, 2007: 166-169). Genel olarak Rorty bu eğilimlerden üçüncüsüne yakın görünmektedir. O, dilsel dönüşü açıkça yaygın kanılar tarafından oluşmuş geleneksel problemlere karşı bir eleştiri ya da tepki olarak değerlendirdiğini ifade etmektedir (Rorty, 1992: 22-23). Dile olan ilgi her ne kadar kavramsal yanlışların bertaraf edilmesi için felsefe açısından çok daha önemli görünse de, tüm sosyal bilim ve faaliyetler için bir mihenk taşı işlevi görebilir. Çünkü Rorty'nin görüşünde dile ilgi duyarak problemleri dil düzeyinde ele almak, kuramsal bir yapı ve insan-ötesi bir dayanak olmadan doğruyu nasıl elde edeceğimize dair bir bakış açısı sunmaktadır. Bu şekilde her türlü bilim ve düşünceye yardımcı olmaktadır. Rorty'nin esas fikri şu yöndedir: otoriterlik olmadan otorite. (Koopman, 2011: 72). İşte hakikat tartışmasının temeli budur.

2 Hakikat ve dil ilişkisinin tarihsel yönlerinin ele alındığı ve hakikatin metaforlara dönüşmesiyle ilgili görüş ve tartışmalar için "Metaforik Söylem Aracılığıyla Geleneğin Eleştirisi: Rorty ve Derrida" başlıklı yayımlanmamış doktora tezini (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021) incelenebilir.

Yeni Medyanın Hakikatle İlişkisi

Yeni medyanın hakikatle ilişkisini, Lyotard (2014:25)'in "anlatısal gerçeklik" dediği söyleme dayalı bilginin meşrulaştırma problemi açısından ele alma olanağımız vardır. Lyotard bu durumu, genel olarak dil oyununu oluşturan tarafların, yani iletişim oyuncularının oyundaki uzlaşmalarını belirleyerek, istedikleri an kural değiştirebildikleri keyfilik olarak betimlemektedir. Bilginin gerçekliğinde yaşanan keyfilikte, birer hamle görevi gören söylemler (anlatılar), dilsel gerçeklikte bilginin teyit edilmesi açısından meşruluk ikilemine yol açmaktadır. Nitekim bu durum, pragmatik bilgi anlayışının sakıncalarından biri olarak görülmektedir. Bilginin gerçekliğini belirlemek ve anlatılar arasından hakikat statüsünü elde edecek mutlak nesnelligi yakalamak oldukça güçtür. Bu sorunlar "çokkültürcülük" denilen bilginin toplumsallaştığı alanda paradoksa dönüşmektedir. Çünkü "çokkültürcü" bilgi anlayışı; hem hakikatin mutlaklığını ve bilimsel bilginin ayrıcalığını sarsar, hem de nesnel bilginin var olmaya çalıştığı her alana nüfuz ederek başka bilgi ve söylemlere ev sahipliği yapar (Fay, 2017: 12-14). Bu durumu pragmatik bilginin kaynağı ve aynı zamanda sonucu olarak da değerlendirmek olanaklıdır.

Bir açıdan anlatıların gerçekliğe üstün tutulduğu pragmatik bilgi durumu, Aydınlanmacı rasyonel aklın eleştirilmesine yöneliktir. Bunun, yeni medya çalışmalarında görüldüğü gibi hakikat sonrası (post-truth) döneme atfedilmesi de, hakikatin nesnel olgudan ziyade giderek "kişisel inanç" veya "doksa" alanına yerleşmesiyle ilgilidir. Bu bağlamda yeni medyanın pragmatizmle ilişkisini de, Keyes (2019:199)'in şu sözleri betimler: "Yaratıcı veri manipülasyonu ve olgu icat etmek, bizi tek bir doğru dünyasının ötesine, anlatısal gerçeğin dünyasına taşıyabilir." Bugünkü iletişim olgusu ve habercilik anlayışında da, bu şekilde toplumda popüler kültürün ilgi gösterdiği alanlara yönelen anlayışın hâkim olduğu gözden kaçmamaktadır (Güven, 2020: 23). İşte bu yönelim; yeni medyanın hakikatle olan ilişkisinin pratik yönlerine dair bakış açısı sunar.

Diğer açıdan hakikatin pragmatizmle olan ilgisinde farklı bilgi, söylem ve kültürlerin gün yüzüne çıktığı çoklu ortamda ikileme karşılaşmak da söz konusudur. Hepimiz bir olayı ya da nesnel gerçekliği farklı yorumlama eğilimindeyiz. Yine de gerçeği olduğu gibi görmek isteriz. İşte bu ikileme, hakikatle ilişkimizin tek bir bakış açısına sığamayacağını gösterir. Bilimsel gerçekliğe bile tek bir noktadan bakamadığımız düzlemde, gündelik yaşama dönük eylem alanını mutlak şekilde yorumlamak neredeyse imkânsızdır. Nitekim bilim tarihi, bilimin gelişmesinde göreliliğin payını ortaya koyan sayısız örneğe sahiptir. Bunlardan biri de; Aristoteles'in (MÖ 4. yüzyıl) fizik kuramında, sallanan taşları "engellenmiş düşme" olarak adlandırırken; Galileo'nun (16-17. yy) ise aynı taşlara "sarkaç" adını vermesidir. Aristoteles ve Galileo'nun gördükleri şeyi farklı adlandırması olguyla değil, bakış açısıyla ilgilidir. Baktığımızda olgu aynıdır. Ama farklı adlandırılmaktadır. Bu fark, olgunun açık-uçlu olarak pek çok şekilde yorumlanabilme olanağının da, olgunun doğruluk ölçütlerinin de dilde olduğunu ortaya koyar (Kuhn, 2006: 218-219). Buna benzer olarak 24 Ağustos 2006'da bilim dünyasında bir olay yaşanmıştır. 2006'da Prag'da Uluslararası Gökbilim Birliği'nde gerçekleşen konferanstaki oylama neticesinde Plüton "ana gezegen" olmaktan çıkarılmış ve "cüce gezegen" olarak kabul edilmiştir.³ Peki, Plüton'un nesnel gerçekliğine dair ne tür bir değişiklik yaşanmış da, 1930 yılında gezegen olarak keşfedilen bu gezegenin 2006'da "gezegen olma" statüsü elinden alınmıştır?

Her iki örnek aracılığıyla anlatılmak istenen, olgunun gerçekliğini garantileyen ölçütlerin her ne kadar nesnel veya bilimsel olursa olsun, gerçekte olgunun aktarılması dilsel bir işlem olduğundan ona dair rasyonel bilme sürecinin de dilsel, yani anlatısal olduğudur. Buna göre ister

3 <https://bilimfili.com/pluton-gezegenlikten-cikartildi>

toplumsal, ister bilimsel ya da tarihsel bir olgudan söz edelim, nesnel gerçeklik farklı biçimlerde görülebilmekte ve doğruluk ölçütleri de bakış açılarına göre değişebilmektedir. Öyleyse gerçekliğin tek bir kavrayışa sahip olmayıp, ona dair bakış açısı kadar anlam taşıdığı sonucuna ulaşabiliriz. Bu durumun yeni medyaya şu yönden benzediği görülmektedir: Yeni medyanın kendisi de gerçekliğe dair çok sayıda bakış açısı üretebilmekte ve toplumu belli bir hakikat algısına doğru yönlendirebilmektedir. Yeni medya; alternatif pek çok hakikatin taşıyıcısıdır. Bu benzerlikten dolayı medyanın günümüzde sahip olduğu epistemolojik argümanların, pragma'lar etrafında döndüğünü söylemek olanaklıdır.

Yeni medyanın hakikatle ilişkisi, bizi bilginin gerçekliğine duyulan güvenin sorgulandığı, daha doğrusu bilginin doğruluğunu sağlayabilecek sabit ölçütlerin gerekliliğine ilişkin kuşkuvarın var olduğu ortamda, iletişimin nasıl mümkün olduğu sorusuyla bir kez daha yüzleştirmektedir. Bir oyun olarak dil kullanımlarının sürekli değiştiği sınırsız gösterge zincirinde her şey bir yorumken hakikati yakalamanın nasıl mümkün olduğu, iletişim açısından bir krizdir. Fakat bu kriz, ilk kez yeni medya tarafından ortaya atılmış değildir. Sosyal medyayı ele alacak olursak, bu tarz dijital platformların bilginizi ve bilme yollarımızı tasarlamasının, geleneksel medyanın en yaygın araçlarından biri olan televizyonların, neyi nasıl bilip bilemeyeceğimizi şekillendirmesiyle aynı olduğu görülecektir (Postman, 2020: 102). Televizyon çağından çok daha önce de insanların her türden enformasyonla kuşatılmasının izlerine rastlamak mümkündür. Medyanın sunmuş olduğu enformasyona dayalı böyle bir gerçeklik tasarımının oluşmasında, hepimizin hakikatin tamamını bilme iradesini kendimizde görsek de, gerçekte bunu başaramayan birer sınırlı anlatıcılar olmamızın bir ilgisi vardır. Başka deyişle, birey hakikati olduğu gibi göremediğinden gerçekliğin manipüle edilmesi, birey var olduğundan bu yana hep söz konusu olmuştur.

Nitekim medyada belki de en çok kaygı duyduğumuz taraflı ve yanlış haber olgusu sadece bugün değil, 1996'da faaliyete geçen Fox News ile CNN arasındaki tartışmalarda da yer alıyordu. Belirtildiğine göre, Fox kurulduğu yıllarda Amerikan muhafazakâr kesimine daha çok hitap etmekteydi ve 2013 tarihli bir araştırmaya göre de Fox News'teki haberlerin %68'i, CNN'inkilerin ise %4'ü öznel kanaatler içermekteydi (McIntyre, 2019: 76-77). Facebook ve Twitter gibi sosyal ortamlardaki doğruluk ve güvenilirlik kaygısı da, yalnızca bu mecralara özgü bir sorun değildir. Ama bu sorun, Facebook ve Twitter gibi araçların siyasal söylemi belirleyen ve hatta seçim kampanyalarının yürütüldüğü mecralar olarak kullanılmasıyla iyice görünür hale gelmiştir. 2014 ABD başkanlık seçimlerinde Facebook'ta milyonlarca kullanıcının profil bilgilerine erişilerek, Cambridge Analytica isimli veri şirketine satıldığı iddiası (Güven, 2020: 21) hesaba katılırsa, doğruluk ve tarafsızlık gibi beklentilerin tüm iletişim paradigmasında karşımıza çıktığı, yine de sosyal medya gibi "yeni" kabul edilen platformlarla giderek yaygınlaştığı söylenebilir. Aynı durum, televizyonların sıkça tercih edildiği iletişim çağında ve hatta sözlü geleneğin devrede olduğu dönemde bile geçerliydi. Dolayısıyla yeni medyanın, geleneksel medya paradigmasının özelliklerini sürdürdüğü fark edilecektir (Çelik, 2020: 16). Bu açıdan bakıldığında zamanında kilisenin sapkınlık ve yanlışlıkla suçladığı bilimsel çalışmalar, bugünkü modern bilimin nüveleriydi. Önce Aydınlanmayı sonra da modern çağı etkileyen bilimsel çalışmalar (örneğin; Bruno ve Galileo'nunkiler), kendi döneminin otoriter hakikat görüşü tarafından "irrasyonel" olmakla yargılanmıştı. Bizler de hakikatin sürekli bir üretim şeklinde karşımıza çıktığı bu çağda, onun pratikleşen bu yönünü akıl-dışı olmakla suçluyoruz. Çünkü Aydınlanma aklının ölçütlerine göre düşünüyoruz. Ölçütleri değiştirdiğimizde, gerçekliği farklı bir bakış açısına göre yeniden kavramış ve yargılamış olacağız.

Şu hâlde anlamın bir meta gibi sürekli pazara sunulduğu çağımız bilgi ortamında hakikat probleminde, geleneksel anlayışlarla cevap aramak neredeyse imkânsızdır. Çünkü dili kullanma

biçimi giderek eskimektedir. Bu noktada klasik bilme ölçütlerimizin sosyal medya kullanıcıları için işlevsel olmasını beklemek yersizdir. Benzer düşünceyle, televizyonun ürettiği hakikat biçimi de yalnızca imajlarla sağlanan bir güvenilirlik kaygısına bağlı olan hakikat istencinde anlamlı olur. Öyleyse geleneksel medyanın söylem düzeni ve doğrulama ölçütleri bugünkü dijital ortam için yetersiz kalacaktır. Günümüz iletişim araçlarıyla hakikatin herkes tarafından üretilebilir hale gelmesi ve sosyal medyanın bunda büyük bir payının olması yeni medyanın pragmatik yönünü vurgulamaktadır. Yeni medyanın hakikatle ilişkisi pekâlâ hakikatin konuşma/diyalog esnasında doğan bir bağlam olduğu düşüncesiyle (Wright, 2002: 83) özetlenebilir.

Böylece sözden yazıya, oradan matbaa ile yayınlara ve ardından da televizyonlara doğru enformasyon akışı sağlandıkça, medyanın hakikatle ilişkisini değiştiren paradigmlarla ilerlediği bir kez daha anlaşılır (Postman, 2020: 15). Paradigmaların sürekli bir değişim içinde olduğu düşünülürse de bu durum, doğruluğun kamu açısından yararını da sorgulatacaktır. Nitekim Jacques Rancière (2020:92)'ye göre de hakikat; kamusal alandaki hiçbir tartışmaya son veremez. İletişim teknikleri değiştikçe, kısacası paradigmlarımız değiştikçe hakikate ulaşmayı denediğimiz her türlü yol, bir başkasına göre kültürel ve görelidir olacaktır.

Karl Marx "matbaa varsa İlyada olur mu?", diye sorarken bu değişkenliği fark ederek büyük olasılıkla İlyada'nın temsil ettiği sözlü geleneğin, hakikati matbaa ile aynı tarzda ele alamayacağını kastetmektedir (Postman, 2020: 136-139). Bu durumda bir kez daha yeni medyanın epistemolojik zemininin, hakikatle kurulan ilişkilerin zorunlu olmadığı, göstergelerin hızla çoğalıp yayıldığı ve mutlak anlamın giderek silindiği pragmatizme bağlandığı anlaşılır.

Yine de bu durumun, anlamdaki keyfiyetin ön plana çıkması neticesinde iletişim açısından bir engel yaratıp yaratmayacağı büyük bir sorundur. Rancière (2020: 66) için bu durum iletişim kurmada bir engel değildir. Çünkü iletişimin tamamı; onun bölünmesi, çoğaltılması, bir başkasına aktarılması veya tercüme edilmesini de içermektedir. Bu bakış açısına göre; gerçekliğin farklı şekilde yorumlanması, iletişim yollarını da çeşitlendiren bir şeydir. Pragmatizme göre; gerçekliği mutlak bir bakış içerisinde yorumlamak, dili tek taraflı kullanmak demek olduğu gibi, çok boyutlu bir dünyada tek bir perspektife hapsolmeye da benzer. İşte en başında belirtmiş olduğumuz göreceliğin sunduğu "özgürlük" hangi alanda olursa böyle bir çeşitliliğin birey ve toplum için zararlı olduğu kadar, faydalı olabileceğine de dikkat çekmektedir. Peki, birey gerçekliğin göreceliğinde hakikaten bir fayda sağlayabilir mi?

Pragmatizmde Bireyin Durumu

Yukarıda sözünü ettiğimiz gerekçelerle, sosyal medya başta olmak üzere yeni medyanın tüm mecralarında, bilgi doğrudan bireylere açılarak gerçekliğin toplumsal yönü değiştirilebilmektedir. Bugidişat özellikle, 90'larda internetin hayatımıza girmesiyle Paul Virilio'nun sözünü ettiği biçimde, Calypso'nun "tepegözü"nü küreselleşmesinin her şeyi meta-göze bağlamasıyla, Hollywood yapımına dönüşen iç ve dış politikalarla, bilimde ve teknikteki baş döndüren hızla, bilginin felsefi temellerinden koptuğu geniş çaplı bir kuşatma altında; "hiçbir şey gerçekleşmemekte, ancak her şey geçmektedir" ifadesiyle (2003: 21) pragmatist ve görelî söylemlerle desteklenmektedir. Bu yıllar, sosyal medyanın doğuşuna tanıklık ettiğimiz zamanlar olmak bakımından hakikat söylemlerinin üretilme hızının en çok hissedilmeye başlandığı dönemdir. Açıkça, sosyal medyada hakikatin dilselliği dışında, başka bir kimliği ve ontolojisi yoktur. Bunun en somut göstergesi, toplumsal alanda meydana gelen üretim araçlarındaki birey odaklı değişimdir ve toplumun enformasyon üreten kitlelere dönüşmesidir (Aslan, 2013: 104-106).

Bu noktada üzerinde durulması gereken birey değil, kitledir. Baudrillard'ın dikkat çektiği şekliyle kitle, artık bireyden kopmuş, sosyoloji-dışı, yani toplumsallaşmanın tüm özelliklerini devre dışı bırakan bir yığın halinde gözlemlenmektedir. Bizlerin de içinde yer aldığı, bugünkü modernliğin simgesi haline gelen kitle kavramı, gerçekliğini kavram-olmayacak şekilde toplumsala ait ne varsa, anlama birliğinde kara delik gibi içine çekerek kurmaktadır. Böyle bir devinim içinde rasyonel olmanın temel özelliği olan sorgulama yerine; "kitle eşittir toplumsalın simülasyonu" gibi bir formülasyonun işlevinden söz edilmektedir. Bu formül, Baudrillard'a göre bilim sosyolojisi için de önemli bir kırılma noktasıdır. Çünkü artık, bilginin kuramsal doğruluk standartları, haber ve enformasyon miktarına bağlı şekilde iletişim araçlarının karşısında geçirilen saatlerle yer değiştirmiş durumdadır (Baudrillard, 2021:14, 26-29).

Buna rağmen bu ortamda gerçekleşen enformatik etkileşim, bireye bir sorumluluk da yüklemektedir. O da; her koşulda bilgi şeklinde karşısına çıkan enformasyon yığınının şüphe duymaktır. Diğer deyişle, hakikat çokluğunun içinde "gerçek olarak hakikat" ile "taklit olarak hakikat" arasında ayırım yapabilme yetkinliği kazanabilmektir (Norris, 2004: 80-83). Böyle bir hakikat anlayışından söz etmek, teoride kulağa hoş gelse de pratikte bunun olgu ve bireyi nasıl etkilediği problematiktir. Körfez Savaşı ile ilgili tartışmaları hatırlayacak olursak, çoğulcu hakikat düzeni içinde sıradan bir olayın etkilerini tekil bir olguya uyarlamak oldukça sorunlu görünmektedir. Baudrillard gibi Körfez Savaşı'nın⁴ gerçekleşmemiş bir şov olduğunu düşünenlerle, Körfez Savaşı'nın gerçekten yaşandığını savunanlar arasındaki tartışma hangi olgusal gerçekliğe dayanarak sonlandırılmalıdır? Ayrıca Virilio (2003) gibi Körfez Savaşı'nın kurbanlarından birinin hakikat olduğunu dile getirenler, daha radikal bir biçimde bu tartışmaların medya aracılığıyla giderek metalaştığını göstermek niyetindedir.

Baudrillard'a göre Körfez Savaşı ile ilgili mesele, iletişim araçlarının birer gösteri aracı haline gelerek kitleleri etkilemesiyle ilgilidir. O halde sorun daha da geniş bir perspektiften, kitle iletişim araçlarının etkisinin iktidarın yanında mı, yoksa kitlelerin yanında mı olup olmadığı sorusuna dönüşmektedir. Çünkü bize sunulan anlamsal bütünlük, mantıksal sürekliliğe değil, söylemlere özgü gerçekliklerin üretilip servis edildiği anlatsal sürekliliğe, kısacası dilsel alanın kendisine dayanır. Tam da bu noktada medyaya ait başka bir çelişki daha ortaya çıkmaktadır: Medya anlam ve anlamsızlığı birlikte servis ederek belli amaca hizmet eden ideolojik söylemler üretmektedir. İşin ilginç yanı, bir nevi güç istencinin yansıması olan bu durumda kitle; "sistemin mantığını olduğu gibi benimseyerek bu mantığı kendisine karşı direnmek amacıyla kullanıp bir tür yansıtıcı görevi yapmakta, sistemin gönderdiği anlamı hiçbir şekilde etkilenmeden kendisine geri göndermektedir" (Baudrillard, 2016: 75, 121-123).

Haber yığınları içinde hakikatin yargılarla bir arada olduğu veya yargıların hakikate dönüştüğü ortamda bireyin konumunu güçleştiren de çoğunlukla pragmatik kaygılarla bu gibi çelişkilerin medyadaki nesnellığe tercih edilmesidir (McIntyre, 2019: 85). Dil, bu noktada oldukça aktiftir. Virilio (2003: 104)'nun sözünü ettiği hızın etkisiyle, bilginin gerçeklikten düştüğü trajedi, Babil Kulesi'nden sonra dillerin karışması gibi tekno-bilim çağında da hakikat ve enformasyonun iç içe geçmesine sebep olmuştur. Bu hızda, bilgi ve hakikat bağlantısı artık Platon'un episteme'si gibi ideal bir zihin halinin ürünü değildir. Daha bulanık şekilde, enformasyon ve dezenformasyonun

4 Savaşın gerçekliğine ilişkin tartışmaların bir benzeri de; sıkça komplo teorisyenleri tarafından kullanılan argümanlar dâhilindeki Neil Armstrong'un 20 Temmuz 1969'da gerçekte Ay'a gitmeyip stüdyo desteği ile böyle bir uzay yolculuğu gerçekleştirmiş gibi gösterildiğine yönelik tartışmalara benzer. Bu tartışmalardan bazıları için bkz., (<https://www.theguardian.com/science/2019/jul/10/one-giant-lie-why-so-many-people-still-think-the-moon-landings-were-faked>). Bu tartışmalarda devreye giren, bilgi kaynaklarının mutlaklığının sorgulanması yoluyla gerçekliği doğrulama alışkanlığımızdır. Bu bakımdan gerçekliğin gözümüzün önünde duruyor olmasının, çoğu zaman doğruluk kistasını yerine getirmediğini fark edebiliriz.

birlikteliğidir. Kurt Vonnegut'un "Kedi Beşiği" romanında retorikten istifadeyle tasvir ettiği bu birliktelikte; "gerçekler hakkında yalan söylemenin yürek burkan bir gereklilik olduğu ve bunun hakkında yalan söylemenin yürek burkan bir imkânsızlık anlamına geldiği" diyalektiği vardır. Bu diyalektiğin birey tarafından nasıl işletilebileceğinin cevabı; Rorty'nin pragmatist-şüphecilerinde, yani ironistlerde olabilir.

Richard Rorty'de Bireyin Bilgiye Karşı Sorumluluğu ve İronizm

Richard Rorty'nin sıklıkla atıf yapılan şöyle bir görüşü vardır: "Dünyanın orada, dışarıda olduğu iddiasıyla; hakikatin orada, dışarıda olduğu iddiası arasında bir ayırım yapmaya ihtiyacımız vardır." Bizim dış dünyanın dışarıda olduğunu düşünme eğilimimiz, çoğu zaman hakikati de dış dünyanın kendisi gibi algılamamıza neden olmaktadır. Bu düşünce bizi dünyanın kendine ait bir dili olduğu varsayımına götürmektedir. Oysa dünyanın dili yoktur, yalnızca betimleri vardır (Rorty, 1995: 26-27). Dünya ve birey hakkındaki konuşmalarımızın keyfiliği, uygun ve kullanışlı gördüğümüz ifadelere veya sözcük dağarlarına bağlıdır. Dolayısıyla hakikat ve gerçeklik birbirinden ayrıdır.

Bu durumda dil, başlı başına bizim hakikat hakkında konuşma paradigmamızdır. Dilin hakikatle olan ilgisi, onun bir araç (medium) olmasından ziyade, belli türden konuşmalara eşlik eden sözcük dağarlarının işaretini veren bir flama olmasıdır. Bunu şöyle düşünmek gerekir; nasıl ki Darwin'in gösterdiği gibi, bir mercan kayalığının geçirdiği binlerce mutasyonun tarihini düşünmemiz olanaklıysa, dil de tıpkı bir mercan kayalığının zaman içinde geçirdiği mutasyonlar gibi eski ve yeni söylemler ya da metaforlar aracılığıyla sayısız mutasyonlar geçirmektedir. Dolayısıyla dili, mutasyonlarıyla düşündüğümüzde bu durum "dünyanın bize alternatif metaforlar arasında seçim yapmamızı sağlayacak herhangi bir zorunlu ölçüt sunmadığı, dili ya da metaforları "olgu" denilen anlamın ötesindeki bir şeyle değil, yalnızca birbirleriyle karşılaştırılabileceğimiz iddiasını" ortaya koymaktadır (Rorty, 1995: 40-41, 47).

Bu fikir, Rorty'nin bakış açısına göre; hakikatin ne yadsınması, ne aşığılanması, ne de nesnel gerçekliğe vurulmuş bir darbedir. Yalnızca, hakikati dilin geçirdiği değişimler şeklinde düşünerek, hakikatle ilişkimizi tayin eden olası tüm araçlara kuşkuyla yaklaşılmamasını ifade etmektedir. Buna göre, pragmatik bilgi nosyonunun elverdiği sorumluluk içinde olguya ait söylemin bağlı olduğu dilsel yapının hakikatle ilişkisini oluşturan kodları çözmek gerekir. Bu sayede, hakikatin dilsel görünümüleri açığa çıkarılır. Gerçekte, bizim ona verdiğimiz anlamdan başka, dilde bir şey yoktur. Bununla, katı nesnel bakışımızın olguyu ve kültürü dondurmasına karşın, alternatif dil-oyunları aracılığıyla dil canlı tutularak, söylemlerdeki çokluğun yeni bir nesnel hakikat kanunu olarak tekelleştirilmesinin önüne geçileceği düşünülmektedir (Caputo, 2002a: 110). Söylemler bağlamsal olarak düşünüldüğünde pragmatizm, hakikatin inkârı gibi anlaşılmaktadır. Oysa hakikatin reddedilmesi fikrine karşı, hakikatle kurulan ilişkilerin ve onu elde etme yollarının çoğalmasının yaşam biçimlerimiz ve kültürlerimizdeki çeşitliliğe yol açacağına ilişkin yorumlar da vardır. Bu yorumlara göre; söylemleri hangi bağlamda kullanıyorsak, hakikate o şekilde bağlandığımız ve bu sayede öz benliğimizi inşa ettiğimiz farklılıklar evreni içindeyizdir. Dolayısıyla söylemleri hakikatin lehine de kullanabiliriz. Bu şekilde dünya, "farklılığın kutlandığı" olumsal bir alan olarak karşımıza çıkacaktır (Fay, 2017: 15). Dildeki çokluk, bilginin toplumsallaşmasının başkalarına ve farklı kültürlere yönelik faaliyetlerdeki tahakkümünü en aza indirgeyecek şekilde adaleti, her yönden ve herkes için tesis etmektedir. Pragmatist hakikat anlayışının faydasının bu olduğu düşünülmektedir.

Jacques Ellul (2017: 13, 73)'ün "Sözün Gözden Düşüşü" eserinde anlattığı şekilde hakikat açık uçludur ve bireyi düşünceye, iletişime ve diyaloga davet eder. Ancak bu, hakikatin sadece bir yönüdür. Hakikat madalyonun diğer yüzünde ise; hakikat katı ve görülmesi neredeyse imkânsız bir şeffaflıkta muhafaza edilmektedir. Hakikatin mutlaklığını savunanlar için geçerli bu savla Ellul, "dünün hakikatinin bugünün hatası ve dünün hatasının bugünün hakikati haline geldiği" şeklinde konumlandığı diyalektikte hakikatin alaşağı edildiğine yönelik bilinen itirazı tekrarlamaktadır.

Rorty (2006: 380-381)'ye göre ise benzer ithamlara cevaben, söylemler ve hakikat pratikleri arasındaki iletişimin/sohbetin sürdürülmesi gerekir. Onun için sohbetin amacı; "kendimizi bir objektif olgular takımını öğrenerek bildiğimize inanmaktan doğan kendi-kendini aldatmadan kaçınmamıza yardım etmek"tir. Pragmatizmin sakıncalı ve müphem olduğunu öne sürmeye yol açan aslında bizim bilgi anlayışımızın Platoncu kökleridir. Bu bakımdan geleneksel bilgi anlayışımız; eski bir sözcük dağarını veya metaforu temsil eder. Madalyonun diğer yüzünü görebilmek için geleneksel-Platoncu bilgi idealinden vazgeçmek gerekir.

Rorty için bu sorumluluğu hisseden her birey; ironisttir. Ironizm⁵ bu anlamda, mutlaklık karşısında kuşku duymaktır. Bir ironist her alanda maruz kaldığı hakikat söylemini sorgulamak durumundadır. Rorty'de bu sorgulamayı, felsefi açıdan sürdüren; özel ironist, toplumsal ve siyasal olarak sürdüren de; kamusal ironisttir. Bu durumda bir kuşkucu olarak ironistin ilk görevi; inançlarımız ile olgular arasında ayırım yapmaktır. Sonrasında dilsel alanı oluşturan sözcük dağarlarımızın hakikatle olan ilişkilerini tesis eden temellerin tek ve mutlak olmadığını ayırdına varmaktır. Ironistin bakış açısının, bir yandan hakikatin bizim iletişim yollarımızla anlam kazandığına işaret etmesinin, hakikatin kökten reddedildiği nihilist bir yaklaşım olmadığı görülür. (Caputo, 2002b: 395). Diğer yandan da hakikatle ilişkinin önce bireyin düşünce alanında başladığını ve sonra da toplumsal yaşamında devam ettiğini ortaya koyar. Dolayısıyla bireyin hakikatle ilişkisi felsefi ve toplumsal olmak üzere iki yönlüdür. Rorty'nin pragmatik bilgi görüşünde, hakikatin inşa edilmesinin anlamı budur. Bu aynı zamanda yeni bir benlik inşasının da koşuludur. Rorty bu durumu şöyle ifade etmektedir: "Bir kimsenin kendi zihnini kendi yaratması, o kimsenin zihninin uzunluğunun öbür insanların geride bıraktıkları dil tarafından saptanmasına izin vermektен ziyade kendi dilini yaratması demektir." (Rorty, 1995: 56).

Bu anlamda Platonculuğun mirası olan ideal bilgi anlayışını terk ettiğimizde bir tür sohbet olarak hermeneutiğe ulaşırız. Hermeneutik sayesinde ortaya; "temeller üstüne inşa edilmiş bir yapı olarak kültür nosyonu yerine bir sohbet/söyleşi olarak kültür nosyonu" çıkar. Böyle bir gerçeklik anlayışında hakikat idealara bağlı mutlak episteme'nin ürünü değil, phronesis dediğimiz bilginin gündelik deneyimlerle elde edilmesini ifade eden pragmatik duruma dönüşmüştür (Rorty, 2006: 324-326, 332).

Pragmatist bilgi anlayışında X hakkında konuşmak, gerçek bir X hakkında konuşmakla aynı şey olmayacaktır. Eğer X hakkında konuşurken X'ten bahsetmiyorsak, hangi gerekçelere dayanarak X'in gerçekliğinden söz edebiliriz? Böyle bir tartışmada kullandığımız argümanlar yalnızca söylemlerimiz olabilir. Çünkü gerçeğe yalnızca dil aracılığıyla yaklaşabiliriz. X hakkında sahip olduğumuzu düşündüğümüz kaynaklar yalnızca, beyin korteksimizdeki "yerleştirmeler"dir.

5 Rorty'ye göre ironist, üç koşulu yerine getirmelidir: (i) yeni bir sözcük dağarıyla karşılaştığında kendi sözcük dağarı hakkında kuşkular duymaktadır, (ii) kendi sözcük dağarının bu kuşkuları doğrulayıp yanlışlayacağına dair bir garantinin olmadığını bilir ve (iii) kendi sözcük dağarının daha doğru ya da gerçek olduğunu düşünmez. Kısacası, kendisine belirli bir dil kullanımı sunan, onu tek tip bireye dönüştüren toplumsaldan endişe duyar ve başka bir dil ve birey-varoluş ihtimallerine kapı açar. Ama tüm bunları yaparken de mutlak bir ölçüte bağlanmaz (Rorty, 1995: 115-116).

Etrafta ne kadar çok söylem varsa, o kadar bağlam vardır (Rorty, 2006: 299). İşte medya da gerçekte bir araç olduğundan bize olmuş bitmiş bir vaka ya da olgudan söz ederken, yalnızca bunlara ilişkin bir bağlam sunmaktadır. Bu nedenle iletişim olgusu tek başına bir mesaj aktarımı olmaktan çıkarak, dilden üretilmiş bağlamlar hakkındaki uzlaşma niteliği kazanır. İletişim araçlarına baktığımızda, bunların bilgiyi pragmatik olarak sürekli bağlama yerleştiren söylemler olduğunu görebiliriz.

Dolayısıyla pragmatizmin görelî sonuçlarının birey ve toplumlar açısından kötümser olarak değerlendirilmesinin yanında, disiplinler ile söylemler arasındaki uzlaşmazlıkların çözümü olarak görülmesi gibi bir yanı da vardır. “Umut” olarak değerlendirilen sohbet/söyleşi durumu, iletişimdeki yanlılığın nasıl bertaraf edileceğine dair bir öneri sunabilir. Ancak Rorty (2006: 402) de hakikatin korunmasına ilişkin endişelerin farkındadır. Bu nedenle o, bilgi profesyonellerinin (bilhassa felsefecilerin) karşıt fikirlerin tartışmasında geleneksel Batı söylemine ait hakikati keşfetmeye dayalı söylemlere sıkı sıkı sarılmak yerine, bu söylemlerin tarihsel olduğuna vurgu yapan sohbetin sürdürülmesini önermektedir. Bu bakımdan ona göre felsefeye düşen de hakikat endişesinin yer aldığı sohbetin tüm bilgi ve hakikat söylemlerine eşit mesafede kuşkuyla yaklaşması gerektiğini ve hiçbir savın nihai bir sözcük dağarı olmadığını, aksine onların tarihte metaforlar halinde birbirinin yerini alan dilsel araçlar olduğunu en başta kendisine hatırlatmaktır. Açıkça, entelektüel kuşkuyla beslemektir.

Ancak bugün gelinen noktada Rorty’nin sözünü ettiği sohbetin konumu, her alanda olduğu gibi yeni medya açısından da oldukça tartışmalı görünmektedir. Enformasyon bombasının baş döndüren hızı altında birey, bırakın hakikati bir bağlama yerleştirmeyi, enforme edileni özümseyebilecek vakti bile bulamamaktadır. Platon’un mağara alegorisini hatırlayacak olursak bireylerin “sessiz yığınlar” dönüştüğü (Baudrillard), hakikatin imajlar altında ezildiği bu çağda Platon yaşasaydı, toplumları, gözlerini hakikatin duvardaki yansımalarına dikmiş, zincirlerle yaşayan mağara sakinlerine benzetirdi.

Sonuç ve Öneri

Sonuçta yeni medyanın içeriğini oluşturan enformasyon çeşitliliği ve hızı, felsefi bir yaklaşım içinde bilginin gerçekliği ve hakikatin durumu hakkındaki epistemolojik tartışmalara bağlanabilir. Çünkü medya da felsefe gibi problemlerini ve yöntemini hakikatin bulunduğu dil alanından almaktadır. Dili merkeze koyan bir bakış açısı içinde bugün medyanın sahip olduğu hakikat istencinin ve epistemolojik argümanlarının pragmatist bir yaklaşım sergilediği görülmektedir. Rorty’nin pragmatist yaklaşımına göre düşündüğümüzde, yeni medyadaki enformasyon bombasının yol açtığı istikrarsız ortamda açığa çıkan söylemleri, hangi bağlama yerleştireceğimize ve bunun için hangi sözcük dağarını tercih edişimize bırakılmış bir hakikat anlayışının olduğunu görmekteyiz.

Hakikate yönelik dilsel ilginin çağımızda ulaştığı noktada, gerçekliğin yerine anlatıların geçtiğine dair pek çok delil bulunmaktadır. Bu deliller, yalnızca felsefi problemlerin yönünü belirlememiş, iletişim gibi diğer pek çok beşeri etkinliğin de aksiyonlarını etkilemiştir. Tüm bunlar ışığında; pragmatizm ve yeni medya arasındaki ilişkinin günümüzde dijitalleşen iletişim araçlarında kendisini daha da gösterdiği söylenebilir. Bu nedenle bireye düşen görev, karşılaşılan enformasyonlara şüphe ile yaklaşmak olabilir. Rorty’nin ironizmi, bireyi tüm iletişim araçlarının sunduğu enformasyona karşı üç maymunu oynamak veya bu enformasyonları olduğu gibi içselleştirmek yerine, düşünsel bir sohbetin tarafı olmaya davet edecektir. Ama bugünkü tabloda, enformasyon çeşitliliğinin yol açtığı etkileşimde, enformasyonların kaynağını ve işlevini

sorgulayacak sorumlu bireyler olarak ironistleri bulmak da bir hayli güçtür. Çünkü hepimiz o kadar çok enformasyona maruz kalıyoruz ki, adına artık enformasyon veya ideoloji diyemeyeceğimiz söylemler karşısında eylemsiz kalmayı tercih ediyoruz. Öyle ki enformasyonların birer iktidar aracı haline geldiği bugünün medyasındaki hakikat istencinde, epistemolojik açıdan üstün gelebilen bir taraf bile yoktur.

Bu durumda sunulabilecek öneri, her şeyin bir söylem veya mesaj olduğu çağda, dilin tarihsel akışına güvenerek paradigmlar ve onlara ait sözcük dağarları arasındaki sohbeti sürdürmektir. Epistemolojik yönden yeni medyayı tanımak, böyle bir sohbet ortamında mümkün olabileceğinden, pratik söylemleri ve hakikat pratiklerini dilsel alana açmak, bir anlamda bunları yapıbozuma uğratmak gerekir. Böyle bir ödev; iletişim felsefesine düşebilir.

Kaynaklar

Aslan, M. G. (2013). Yeni medyanın 'yeni'liği üzerine. içinde Burak Özçetin, Gamze Göker, Günseli Bayraktutan, İdil Sayımer, Tuğrul Çomu (yay. haz.) Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Medya Çalışmaları I. Ulusal Kongresi Kitabı (ss. 102-111). Alternatif Bilişim Derneği.

Baudrillard, J. (2016). Simülakrlar ve simülasyon (Oğuz Adanır, Çev.). Doğu Batı. (Orijinal basım 1982).

Baudrillard, J. (2021). Sessiz yığınların gölgesinde toplumsalın sonu (Oğuz Adanır, Çev.) Doğu Batı. (Orijinal basım 1982).

Caputo, J., D., (2002a). Varlık düşüncesi ve insanlığın diyalogu: Heidegger ve Rorty. içinde Hüsamettin Arslan (derleme ve çeviri.). İnsan bilimlerine prolegomena dil, gelenek ve yorum (ss. 99-123). Paradigma Yayınları.

Caputo, J., D., (2002b). Postmetafizik bir rasyonaliteye doğru. içinde Hüsamettin Arslan (derleme ve çeviri), İnsan bilimlerine prolegomena dil, gelenek ve yorum (ss. 367-413). Paradigma Yayınları.

Çelik, H. (2020). Yeni medyayı Bourdieu açısından okumak. İletişim Çalışmaları Dergisi, 2020(8), 10-24.

Delacampagne, C. (2016). 20. yüzyıl felsefe tarihi (Devrim Çetinkasap, Çev.). Türkiye İş Bankası Yayınları.(Orijinal basım 1995).

Derrida, J. (2008). İnsan bilimlerinin söyleminde yapı, gösterge ve oyun. Özkan Güzel, Çev.). Toplum Bilim, 2008(10), 167-176.

Ellul, J. (2017). Sözün gözden düşüşü. (Emre Can Ercan, Çev.). Sentez Yayıncılık. (Orijinal basım 1985).

Erdem, İ. (2017, Ekim 14). Plüton neden gezegenlikten çıkartıldı. Bilimfili <https://bilimfili.com/pluton-gezegenlikten-cikartildi>

Fay, B. (2017). Çağdaş sosyal bilimler felsefesi çokkültürlü bir yaklaşım. (İsmail Türkmen, Çev.). Ayrıntı Yayınları.

Godwin, R. (2019, 10 Temmuz). One giant... lie? Why so many people still think the moon landings were faked. The Guardian. <https://www.theguardian.com/science/2019/jul/10/one-giant-lie-why-so-many-people-still-think-the-moon-landings-were-faked>

Güven, A. (2020). Hakikatin yitimi olarak post-truth: bir kavramsallaştırma denemesi. *İnsan&İnsan*, 7(23), 20-36.

Keyes, R. (2019). Hakikat sonrası çağ günümüz dünyasında yalancılık ve aldatma (Deniz Özçetin, Çev). Delidolu Yayınları. (Orijinal basım 2004).

Koopman, C. (2011). Rorty's linguistic turn: Why (more than) language matters to philosophy. *Contemporary Pragmatism*, 8(1), 61-84.

Kuhn, T. S. (2006). Bilimsel devrimlerin yapısı (Nilüfer Kuyaş, Çev.). Kırmızı Yayınları.

Kuyaş, N. (2006). Çevirmenin sunuşu. içinde Nilüfer Kuyaş (çev.) Bilimsel devrimlerin Yapısı (11-59). (ss. 11-61). Kırmızı Yayınları.

Liotard, J. F. (2014). Postmodern durum. (İsmet Birkan, Çev.). BilgeSu Yayınları. (Orijinal basım 1967).

McIntyre, L. (2019). Hakikat-sonrası. (Mehmet Fahrettin Biçici, Çev.). Tellekt Yayınları. (Orijinal basım 2018).

Norris, C. (2004). Teoriden sonra gerçek. içinde Ebru Kılıç (Çeviren), Michael Payne-John Schad (Derleyen), Teoriden Sonra Hayat (ss. 79-115). Agora Kitaplığı.

Poe, M. (2015). İletişim tarihi konuşmanın evriminden internete medya ve toplum (Umut Yener Kaya, Çev.). Isık Yayınları.

Postman, V. (2020). Televizyon: Öldüren eğlence gösteri çağında kamusal söylem (Osman Akınbay, Çev.). Ayrıntı Yayınları. (Orijinal basım 1994).

Ranciére, J. (2020). Cahil hoca zihinsel özgürleşme üstüne beş ders (Savaş Kılıç, Çev.). Metis Yayınları. (Orijinal basım 1987).

Ricoeur, P. (2007). Yoruma dair Freud ve felsefe. (Necmiye Alpay, Çev.). Metis Yayınları. (Orijinal basım 1965).

Rorty, R. (1992). The linguistic turn: Essay in philosophical method. The University of Chicago Press.

Rorty, R. (1995). Olumsuzluk, ironi ve dayanışma. (Mehmet Küçük- Alev Türker, Çev). Ayrıntı Yayınları. (Orijinal basım 1989).

Rorty, R. (2006). Felsefe ve doğanın aynası. (Funda Günsoy Kaya, Çev.). Paradigma Yayınları. (Orijinal basım 1980).

Rorty, R. (2007). Philosophy as cultural politics philosophical papers. Cambridge University Press.

Virilio, P. (2003). Enformasyon bombası. (Kaya Şahin, Çev.). Metis Yayınları. (Orijinal basım 1998).

Vonnegut, K. (2021). Kedi beşiği. (Mahir Ünsal Eriş, Çev). Can Yayınları. (Orijinal basım 1963).

Wright, K. (2002). Gadamer: Dilin spekülâtif yapısı. içinde Hüsamettin Arslan (der. ve çev.) İnsan bilimlerine prolegomena dil, gelenek ve yorum (ss. 75-99). Paradigma Yayınları.

Extended Abstract

This article is based on the assumption that pragmatism and new media's knowledge practices are getting closer to each other, particularly considering today's communication paradigm. According to this close relationship, the content and information represented by new media are thought to be pragmatic discourses that can lead individuals. Language is the place where we can observe the connection between pragmatism and new media. Because language has taken on the task of contingent tool which can both renew itself and produce different realities following the 20th century's linguistic paradigm. Here, the "linguistic turn" paradigm brought to the agenda of philosophy by American pragmatist thinker Richard Rorty emphasizes this "instrumentality" in language. Moreover, language is at the center of humanities in this century. Also, it can reproduce reality in different perspectives represented by humanities by separating it from the truth. In such a case as Rorty, we may ask that what is going to be the fate of the truth itself. The answers Rorty suggested, again according to his pragmatist view, are the tools we call "vocabulary" to adopt the reality to culture and society. These linguistic instruments which demonstrate that truth has its history, help us to comprehend all kinds of discourses produced by language as perceptions that belong to individuals.

In this pragmatist scheme, the acceleration and discontinuity environment of new media is included in the linguistic extent as well. The linguistic area is a guarantor of the temporal changes in "vocabulary" and reality itself. Rorty strengthened this assumption with his distinction between reality and truth. According to him, this distinction is linguistic. The claim of pragmatist philosophy is that: traditionally, the relief on absolute truth depends on a given order of reality. Notwithstanding, the pragmatist thesis maintains the connection between language and the world to the linguistic extent without any foundations or systems. This case does not mean to disfavor the truth. That is only to reveal that the truth is historical and therefore it has changed through his history. This connection has a similarity between concern on accuracy and the protection of pureness of absolute meaning by which philosophy has done with time. When this concern opens to the territory of language, in other words, when it is understood this concern is a traditional way of thinking of philosophy, it is possible to submit that the knowledge practices bring out by new media correspond to a constantly changing state of perception. It can be said that the truth is a state of mind accordingly. Today we can observe via social media that so much content is served as a kind of reality and modify people's minds easily.

Hence, the relevance of this approach to new media is this: Since new media is mainly a group of a medium, its relationship with the society is based on producing information and making it aware of facts. In this respect, it deals with the problem of the protection of truth. At this point where the media is interested in the truth, the epistemological aspect of the media's knowledge practices emerges. When the epistemological aspect of new media is examined, it is seen that the "unsystematic" or "anti-foundational" situation that the pragmatic language paradigm puts forward in terms of philosophy is parallel to an unsystematic understanding of knowledge that also arises in the information practices of new media. As a result, the epistemology of new media includes the idea of it is not tied to any epistemological foundation, just as the paradigm of linguistic turn refers to such a "non-normative" study. From this point of view, I am on the same page with the idea that the crisis of knowledge deals with the nature of truth and reality in the theoretical way of searching for truth can be applied to new media's aspect of truth. In short, the fact that the problem of truth is essentially dependent on philosophy conveys the new media as a kind of paradigm interested in the pragmatic sense of truth to the study of philosophy.

The “new” nature of new media which offers an alternative to the past, often refers to technological developments. However, the content of this new field stands us as an epistemological concept that goes beyond the past communication phenomenon in its relationship with knowledge and truth, and it is mentioned as a new paradigm with the alternative it offers to the traditional one. In this paradigm, there is the relativity of truth and the arbitrariness of language in creating meanings. Therefore it can be concluded that the epistemological discourses of new media today are formed by pragmas. At this point, the epistemological arguments of new media once again confront us with the question of how communication can be proper in an environment where trust for accuracy of reality and knowledge is questioned, or rather there are doubts about the necessity of fixed criteria to ensure the accuracy of our knowledge. How it is possible to catch up with truth when everything is an interpretation in the chain of signs? This issue is scrutinized by the media as well.

Getting underway with this collaboration, in this article, first of all, It has been tried to describe the relationship between new media and pragmatism. Then, Rorty’s views which paved the way for the emergence of this correlation have been discussed. Thus the similarity of both intellectual sources has been mentioned. The connection between new media and pragmatism has also shown us that philosophy and media can meet in the same pattern for reality.

All in all, it is possible to find so many arguments that the relationship established by new media with the truth is parallel to the pragmatic view of knowledge, in which reality is reduced to the linguistic area. If it is realized that these arguments are related to the epistemological problems coming from philosophy, it can be understood that the reasons underlying both new media and philosophy’s tendency towards pragmatism can be included in the study of communication philosophy.

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar: Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır